

Boeken

Leven is geen lichte kost

Hannah Arendt (1906-1975) is bekend van haar verslag van het proces in Jeruzalem tegen Adolf Eichmann, die zij met haar (controversiële) opvatting over de banaliteit van het kwaad, toonde als een gedachteloos burgermannetje. 'Gedachteloosheid', het niet beschikken over het vermogen vanuit het standpunt van iemand anders te denken, wordt door Arendt gezien als de grootste bedreiging voor de democratie, waarin pluraliteit, het gegeven dat we allemaal uniek zijn, gekoesterd moet worden. In de bundel *Aan het werk met Hannah Arendt* wordt deze gedachteloosheid gekoppeld aan een belangrijke opdracht voor lerarenopleidingen: aankomende leraren uitdagen zelf te denken over een breder begrip van de wereld, opdat zij later minder de neiging hebben hun leerlingen volgens de methode van het lesboek ('methodeslaaf') naar de bekende weg te bevragen, maar hen zelf te laten nadenken over het 'andere' en het 'vreemde'. De stap van Jeruzalem naar het klaslokaal lijkt vergezocht, maar het aardige van de bundel is dat deze stap gemakkelijk gemaakt wordt. En het blijkt dat het eigenzinnige werk van Arendt zich ook

goed laat gebruiken voor een beschouwing over het creëren van gezag in de klas, het onderwijs aan vluchtelingen en de noodzaak van kleinschalige activiteiten voor ouderen. De auteurs willen niet alleen de betekenis van Arendts werk voor professionals in onderwijs, zorg en sociaal werk laten zien; ze willen ook een nieuwe 'professionele logica' ontwikkelen, gebaseerd op een belangrijk onderscheid dat Arendt maakt tussen de drie domeinen van het menselijk leven: arbeiden (biologisch voortbestaan), werken (het maken van dingen) en handelen (de ontmoeting en het gesprek). De professie die zich afspeelt in het web van menselijke relaties (leraar en leerlingen, verzorgende en ouderen, sociaal werker en wijkbewoners) is – onder invloed van markt en bureaucratie – meer 'werken' dan 'handelen' geworden. Afgezien van de contouren van die nieuwe logica bevat de bundel een oproep om in het publieke debat daarover stelling te nemen: een Arendtsiaanse oproep tot politiek handelen. *Aan het werk met Hannah Arendt* is een mooi, scherpzinnig en relevant boek, maar geen lichte kost. Maar dat is het (samen)leven ook vaak niet.

Gerritjan van Luin

Gelezen:

Joop Berding (red.) (2017). *Aan het werk met Hannah Arendt: Professionals in onderwijs, zorg en sociaal werk*. Leusden: ISVW.